

Dood door verdrinking

Torkil Damhaug

Dood door verdrinking

Vertaald uit het Noors
door Lucy Pijtersen

Anthos|Amsterdam

Deze vertaling is tot stand gekomen met financiële steun van NORLA.

Met uitzondering van de titel is voor de citaten uit *The waste land* van T.S. Eliot gebruikgemaakt van de vertaling van Paul Claes, *Het barre land*, Uitgeverij De Bezige Bij, Amsterdam 2007.

ISBN 978 90 414 1508 0

© 2008 Cappelen Damm AS

© 2010 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos *uitgevers*,

Amsterdam en Lucy Pijtersen, via SVIN

Oorspronkelijke titel *Døden ved vann*

Oorspronkelijke uitgever Cappelen Damm

Omslagontwerp Studio Jan de Boer

Omslagillustratie Andreas Overland/Trevillion Images

Foto auteur Fredrik Arff

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen

Met dank aan Helen voor alle hulp

September 1996

Het is riskant om te zwemmen. De gele vlag hangt uit. De golven komen ver het strand op, ook al is het nog maar twaalf uur. Hij gooit de handdoek in het zand en holt de zee in, het gele T-shirt nog aan. Hij waadt verder tot het water bij zijn navel staat. Dan begint hij te zwemmen, hij werpt zich in de golf die vlak voor hem breekt en gaat op weg naar de boeien, zwemt er voorbij. Hij voelt het in zijn borst prikken en kloppen alsof er iets afschuwelijks zal gebeuren. Maar zelfs als de rode vlag was gehesen was hij gaan zwemmen. Als die wappert is het levensgevaarlijk.

Niemand anders gaat vandaag zo ver de zee in. Hij draait zich om naar het land. Truls houdt Nini's hand vast zoals ze hadden afgesproken. Hier, voorbij de boeien, kan hij haar maar nauwelijks horen jammeren als het water van een golf haar voeten bereikt.

Verderop op zee worden de golven hoger. Plotseling openen ze zich, hij valt naar beneden, wordt opgetild en over de volgende golf heen geworpen om opnieuw te vallen. Hij moet zich inspannen om boven te blijven, om niet naar beneden gezogen te worden en kopje onder te gaan. Zijn mond en neus vullen zich met zout schuim. Hij proest en snuift, wordt omhoog en weer omlaag geworpen. De golven blijven maar komen en als hij helemaal boven is kan hij de horizon zien waar het water de grijsblauwe hemel ontmoet. Hij weet dat de zee achter die lijn doorgaat, helemaal tot aan Afrika. Hoe ver zal hij komen als hij blijft doorzwemmen in de richting van de onzichtbare kust? Bij elke golf die hem opzuigt en weggooit strekt hij zijn bovenlichaam, hij voelt dat hij de sterkste is. Hoe ver zal hij komen

voor hij het opgeeft en zich door de golven moet laten meevoeren naar waar zij willen?

Zelfs toen ze vanochtend vroeg met het vliegtuig aankwamen en het licht en helder was, had hij aan die andere kant geen land kunnen zien. Hij had zich omgedraaid naar zijn moeder, die in het midden zat, om haar te vragen hoeveel kilometer zij dacht dat de zee breed was. Aan haar blik zag hij dat ze niet meer in staat was om op die vraag antwoord te geven. Dat had hij die ochtend al begrepen, voor ze instapten. Ze zaten in het café recht tegenover de gate. Om op tijd op het vliegveld te kunnen zijn waren ze om drie uur opgestaan. Nini lag in de buggy te slapen. Truls doezelde ook weg, opgekruld in een stoel. Zelf zat hij naar de lopende band te turen.

‘Wil je wat drinken, Jo?’ vroeg Arne, hij knipoogde vertrouwelijk en dat betekende dat Jo cola mocht als hij wilde. Hij begreep dat er iets achter zat. Inderdaad: Arne kwam terug met cola, chips en een donut. Best. Dat hij voor zichzelf een biertje had meegenomen interesseerde Jo niet. Arne dronk maar waar hij zin in had. Maar dat ma aan de rode wijn ging was niet in orde. Het was kwart voor zes in de ochtend en dan zit je moeder wijn te drinken. Welke normale volwassene doet dat nou? Ze had dagenlang geen druppel gedronken en Jo had gedacht dat deze reis, met zon, zwemmen en alles waar ze naar verlangde, ervoor zou zorgen dat ze niet hoefde te drinken. Maar voor ze het vliegtuig in waren gegaan had ze al drie glazen naar binnen geslagen en was ze zo ver heen dat ze hem wilde knuffelen en aan zijn haar zat, ze zei geen ‘vliegtuig’ meer, maar ‘pleen’ en opeens vond ze Arnes grappen zo geestig dat ze haar hoofd achtervergooidde en het uitgierde.

In de *pleen*, toen de juffrouwen in rok en blauwgestreepte bloes met de trolleys langskwamen, bestelde Arne ook nog eens cognac voor haar, ook al wist hij wat er zou gebeuren. Misschien deed hij het daarom wel. Jo kroop tegen het raam aan en deed alsof hij sliep. Had hij maar een parachute, dan kon hij de nooduitgang openen en zich boven Polen of Duitsland of waar ze maar overheen vlogen naar buiten gooien om op een onbekende plek terecht te komen waar niemand hem kende en niemand wist wie ma en die lul van een Arne waren.

Een paar uur later lagen ze ieder in een ligstoel bij het zwembad met een drankje. Ma liet het hare uit haar handen glippen zodat het glas op de stenen stukviel. Toen had Jo er genoeg van, hij stond op om naar het strand te gaan.

‘Neem Truls en Nini mee,’ commandeerde Arne.

Jo slenterde de steile rotshelling af met zijn broertje naast zich en zijn zusje in de buggy. Een klein gezinnetje. Als hij er nou eens met Truls en Nini vandoor ging, terug naar huis? Niet naar huis. Naar een andere plek, waar hij een baantje kon vinden zodat hij eten kon kopen en wat ze verder nodig hadden. Dan hoefde hij Arne nooit meer te zien. Dan hoefde hij niet meer te zien dat zijn moeder stomdronken werd en glazen kapotgooide en zich voor iedereen voor schut zette.

Maar dat is niet het ergste wat er op die eerste vakantiedag gebeurt. Het ergste gebeurt ’s avonds. Jo stopt Nini in bed na haar de allergiepillen en de slaaptabletten te hebben gegeven. Hij dwingt haar ze in te nemen, ook al stribbelt ze tegen. Ma hamert er altijd op dat hij er goed aan moet denken haar alle vier de pillen te geven voor hij haar in bed stopt. En dan vertelt Truls opeens dat ma Nini al pillen had gegeven voor ze de deur uit ging, alleen was ze vergeten het tegen Jo te zeggen. Geen wonder dat Nini daar ligt te slapen zonder een kik te geven. Ze lijkt ook helemaal niet te bewegen.

Jo blijft een poosje bij hen zitten. Truls heeft een stapel *Fantoom*-blaadjes meegenomen, die hij van Arne heeft gekregen. Truls vindt Arne cool omdat hij hem die blaadjes geeft. Het is echt hun ding geworden. Arne verzamelde die blaadjes toen hij jong was. Hij was lid van de *Fantoom*-fanclub en had een ring met *het goede merkteken*. Ook die heeft Truls gekregen. Jo neemt nooit meer iets van Arne aan. Hij neemt het misschien wel aan, maar hij stopt het onder in een kast en gebruikt het niet. Of het nu een shirt van Manchester United is, een voetbalplaatje of iets anders.

Opnieuw buigt hij zich over Nini heen om te horen of ze ademhaalt. Langzaam en diep, hoort hij. Dan kunnen die extra pillen waarschijnlijk niet zoveel kwaad. Toch neemt hij zich voor om zo meteen naar het restaurant te gaan om het ma te vragen. Voor de ze-

kerheid. Ook al wordt hij al misselijk bij de gedachte om in haar buurt te moeten komen in de staat waarin ze nu verkeert.

De muziek knalt hem vanuit de luidsprekers op het podium tegemoet. Discogedreun. Van ma en Arne mag hij thuis nooit harde muziek opzetten, maar hier gelden kennelijk andere regels. Zo gaat het nu eenmaal op vakantie. Andere regels of helemaal geen regels.

Hij ziet alleen maar onbekenden als hij het restaurant rondkijkt. Hij hoopt dat ma en Arne er niet zijn. Dat ze een wandeling zijn gaan maken en via een andere weg weer naar het appartement zijn teruggegaan... Dan ontdekt hij zijn moeder, aan een tafeltje tegen de muur. Ze hangt met haar hoofd op de schouder van een man die Jo nog nooit heeft gezien. Arne is ergens op de dansvloer bezig. Hij en die vent die zijn moeder als kussen gebruikt hebben natuurlijk van vrouw geruild. Ma tegen dat donkere slanke mens met wie Arne staat te vozen. Arne houdt van slanke vrouwen en grijnst altijd als hij ma bij haar buikvel pakt en dat over de rand van haar broek laat uitpuilen.

Jo blijft bij de deur van het terras staan. Nog steeds voelt hij de zee in zijn lichaam. Hij kan er stiekem weer naartoe gaan voordat de volwassene hem in de gaten krijgen. Hij kan zich opnieuw in de golven storten, in het donker kan hij ze niet zien aankomen, hij kan alleen hun zuiging en omhelzing voelen. Maar als hij niet in de bar blijft, zal ma wat overkomen. Ze kan struikelen op de trap. Verkracht worden of in het zwembad verdrinken. Arne maalt er niet om.

Plotseling probeert ma overeind te komen, maar ze valt voorover. De vreemde man grijpt haar vast voordat ze de tafel omverstoort. Twee, drie glazen glijden over de rand en vallen op de grond. Iedereen draait zich om en kijkt. De vrouw met wie Arne danst holt er naartoe. Ze slaat haar arm om ma heen en roept tegen haar. Zij en die vreemde vent dragen haar het opstapje naar de bar op, ze passeren Jo rakelings. Ma is lijkbalek en lijkt hem niet te herkennen. Haar rok is opgekruld, je kunt haar halve slipje zien. Ze wankelt verder, overeind gehouden door de slanke vrouw. Als ze de wc binnegaan, loopt Jo erachteraan, hij blijft voor de deur staan. Hij hoort rare geluiden. Opeens gilt ma. Hij heeft haar wel vaker dronken gezien maar haar

nog nooit zo horen gillen. Alsof ze daar ligt dood te gaan. Hij pakt de deurkruk vast. Dan voelt hij een hand op zijn schouder.

‘Niet naar binnen gaan.’

Jo wil zich losrukken, maar hij wordt door een volwassene vastgehouden, door een vreemde. Eerst denkt hij dat het die vent is bij wie ma op de schouder hing, maar het is een ander.

‘Er is al iemand bij je moeder. Jij hoeft niet op haar te passen.’

Iets doet Jo de deur van de wc loslaten. Misschien komt het omdat de stem hem bekend voorkomt. Hij kijkt op naar de onbekende. Een man van Arnes leeftijd. Ongeschoren en een zonnebril op zijn hoofd, ook al is het avond.

‘Bemoei je er niet mee,’ snauwt Jo, maar hij is niet boos.

‘Doe ik ook niet,’ antwoordt de man.

Maar dat doet hij wel, hij bemoeit zich ermee. ‘Kom maar mee,’ zegt hij. ‘Ik trakteer op een cola.’

Zonder zich om te draaien loopt hij voor Jo uit naar het terras. Hij draagt kaki shorts en een zwart overhemd met korte mouwen. Zijn halflange haar is naar achteren gekamd en hangt over de kraag van het overhemd. Jo hoort zijn moeder niet meer gillen, aarzelend blijft hij staan. Dan loopt hij zachtjes achter de man aan.

Ze gaan bij een tafeltje aan de rand van het terras zitten. In de diepte onder hen slaan de golven. Het geluid lijkt nu krachtiger en Jo stelt zich weer voor hoe het is om erheen te gaan en zich in de golven te werpen. Het water is vast nog warm en kleurt zwart door de duisternis.

De onbekende drinkt ook cola. Jo beseft opeens waarom zijn stem bekend klinkt. Hij heeft hem op tv gehoord. Niet zo lang geleden stond die man op de voorpagina van de krant *Aftenposten*.

‘Ik heb je in de krant gezien,’ zegt hij. ‘En op tv.’

‘Dat kan kloppen.’

‘Zijn er veel mensen die je herkennen?’

‘Behoorlijk wat. Ze staan te loeren en lijken niet te snappen dat iemand die op tv is geweest ook gewoon een mens van vlees en bloed is en net als zij moet eten en pissen.’ De onbekende glimlacht. ‘Maar Noren zijn beleefd. Als ze uitgeloeerd zijn laten ze me meestal met

rust. Eigenlijk geneert iedereen zich en is bang om voor schut te staan, net zoals jij en ik.'

Jo neemt een slok van zijn cola en werpt een blik op het restaurant. 'Ma niet. Zij zet zich constant voor schut.'

De volwassen man buigt zich naar voren. 'Ze is dronken,' zegt hij. 'Dan gedragen mensen zich anders.'

Jo probeert een ander gespreksonderwerp te vinden. 'Drink jij niet?' Hij wijst naar het glas cola. 'Geen wijn en bier, bedoel ik.'

'Alleen als het moet. Jij heet Jo, is het niet?'

'Hoe weet je dat?'

'Ik hoorde je vader je roepen toen we uit het vliegtuig gingen.'

'Arne is mijn vader niet!'

'Oké. Weet je hoe ik heet?'

'Ik heb je naam wel vaak gehoord, maar ik weet het niet meer.'

De man klopt op de zakken van zijn overhemd en haalt uit een ervan een geplet pakje sigaretten.

'Je mag me Jekker noemen.'

'Jekker? Dat is toch geen naam?'

De man reageert geprikkeld. 'Zo werd ik genoemd toen ik net zo oud was als jij. Hoe oud ben je? Dertien? Veertien?'

'Twaalf,' zegt Jo, een beetje trots.

'Sommige vrienden noemen me nog altijd zo als we elkaar zien,' vertelt de man.

'Vond je dat leuk?' grijnst Jo. 'Om Jekker genoemd te worden?'

Jekker strijkt over zijn ongeschoren kin. 'Waar ik vandaan kom, hadden we allemaal een bijnaam, vaak werden wij jongens genoemd naar iets wat met het werk van onze vader te maken had. Mijn pa had een klerenwinkel, of een confectiezaak zoals dat vroeger heette, en ik vond Jekker een prima naam, nu zelfs beter dan toen. Het was in elk geval beter dan Paperclip of Veter of Hark. Om over Kapotje maar helemaal te zwijgen.'

Hij lacht en Jo moet ook lachen.

'Jo is ook niet mijn echte naam, alleen het begin ervan.'

'O?'

'Maar niemand durft die stomme naam van mij helemaal te gebruiken. Dan vermoord ik ze.'

‘Ai. Dan hou ik het maar op Jo.’

‘Ik maak geen grapje. Een paar jongens op school probeerden mij een bijnaam te geven. Daar hebben ze spijt van gekregen.’

De man neemt een haal van zijn sigaret. ‘In orde, Jo. Het gaat erom dat ze respect voor je hebben.’

Arne is opgestaan. Hij is chagrijnig, wat erg prettig is, want dan zegt hij bijna niets en kan Jo zijn gang gaan. En ma hoeft hij ook een poos niet te zien, misschien de hele dag wel niet. Hij hoort haar kermen als hij op zijn tenen langs de deur van de slaapkamer loopt. Zelfs in de keuken kun je de zurige stank ruiken.

Buiten is het wit door het zonlicht. De tegels branden onder zijn voeten. Zal hij teruggaan om zijn sandalen aan te doen? Dan moet hij aankloppen. Hij gaat verder, blijft binnen de smalle streep schaduw die tegen de muren van de huizen aan ligt. Dat staat natuurlijk heel stom. Mensen die hem zien denken vast dat hij iemand achtervolgt. Of dat hij een dief is. Het laatste stuk holt hij, langs de bar, de trap op naar het zwembad. De meeste stoelen zijn al bezet. Hij voelt dat ze vanuit de ligstoelen naar hem kijken. Hij heeft bijna het idee dat hij ze kan horen fluisteren: *Kijk, daar is het zoontje van dat mens dat...*

Twee meisjes zitten op de rand van het bad. Een van hen had Jo in het vliegtuig al gezien. Zij moest vlak na hem naar de wc. Ze heeft een dunne, spitse neus en bruin haar dat nat achter op haar rug plakt. Ze is misschien iets ouder dan hij. Ze heeft tieten. Groter dan de meisjes bij hem in de klas. Ze draagt een witte bikini met donkerrode hartjes. Hij kijkt een andere kant op als hij haar passeert. Zonder zijn gele shirt uit te trekken duikt hij het water in aan de lange kant, ook al staat er op een bordje dat dat verboden is. Hij kan goed duiken. Een keer heeft hij van de hoge gedoken.

Hij trekt een paar baantjes. Dan verdwijnt hij onder water en

glijdt langs de twee meisjes op de rand. Daar is hij van alle jongens op school het beste in, onder water zwemmen. Hij voelt dat ze hem met hun blikken volgen. Ze vragen zich af of hij niet gauw boven moet komen. Kan dat? Hij hoeft niet naar boven. Pas als hij met zijn hand de korte kant aantikt.

Hij hijst zich op de rand, een eindje van de meisjes vandaan, en blijft daar een tijdje zitten uitdruipen. Hij kijkt alle kanten op, behalve die van hen. Minstens twee keer weet hij zeker dat een van hen zich omdraait en naar hem kijkt, niet het kleine dikkerdje, maar het donkere meisje met de tieten. De hitte is moordend. De zon bonkt met zware slagen in zijn hoofd en als hij zo blijft zitten wordt dat alleen maar erger en dan zal er iets gebeuren, geen idee wat. Op hetzelfde moment staat hij rechtoveréind. Zijn voetzolen doen pijn, alsof ze vol blaren zitten. Hij stapt langs de twee meisjes, die misschien wel gezien hebben dat er iets met hem aan de hand is, hij glipt de hoek om en de trap af. Uit het zicht zet hij het op een hollen. Hij blijft doorrennen tot hij bij de kleine speelplaats is met de schommel en de glijbaan. De adem giert door zijn keel en nog steeds voelt hij het gebonk in zijn hoofd, alsof iemand er in het donker met een moker op los slaat. Hij ploft neer op de schommel. Overal zitten katten. Hij telt ze. Zes stuks, die voortdurend opduiken uit de struiken of erin wegschieten. Hij telt ze opnieuw. Hij houdt niet van katten. Ze sluipen maar rond en verschijnen geruisloos, je weet nooit wat je aan ze hebt.

Een van de kleinste katten, een jonkie, mist een oog. Dat was hem gisteren al opgevallen toen ze aankwamen. Het beest zat voor hun deur te janken. Bruingrijs en mager als een spiering. Op de plaats van het oog hangt een dun velletje ooglid over de holle ruimte heen. Als hij het hek opendoet om terug te gaan naar het appartement loopt het achter hem aan. De mensen die er voor hen zaten hebben het natuurlijk te eten gegeven. Dat dacht Arne. Er zijn miljoenen katten op de wereld. Zo'n mager scharminkel met maar één oog had niet lang kunnen overleven als niemand zich erom bekommerd had. Hebben alle scharminkels soms het recht om te leven? Jo draait zich plotseling om en maakt een scherp, sissend geluid. Het beest schrikt en verdwijnt pijlsnel onder een struik.